

Laura-Andreea RAȚĂ*

**PUTEREA NUCLEARĂ A FRANȚEI.
IMPACTUL ASUPRA RELAȚIILOR INTERNAȚIONALE**

***The Nuclear power of France.
Its impact on International Relations***

Abstract: *The 20th century involved, among others, significant research into the realm of weapons of mass destruction. France, wanting to take front stage, joined the nuclear club in 1960. The tests for creating the “perfect bomb” were conducted in the French colonies of Algeria and French Polynesia. France argued that said tests would bring economic benefits to these territories. The country has had many nuclear weapons development programs, one of them being ongoing. All French leaders have justified the possession of nuclear weapons as necessary for national security and have threatened to use them if necessary. The French authorities promote transparency in this field as the means towards better international cooperation.*

Keywords: *France, nuclear weapons, nuclear power, experiments, security.*

* * *

Franța este una dintre țările aflate pe lista celor 8 state (S.U.A., Marea Britanie, Rusia, India, Pakistan, Coreea de N, China) care dețin arme nucleare. Capacitatea nucleară a Franței (300 de focoase plasate în 4 submarine nucleare) o situează pe aceasta pe locul 3 în lume ca putere nucleară; chiar dacă se află la mare distanță față de primele două țări clasate. Puterea nucleară a Franței nu este de neglijat.

De-a lungul istoriei, Franța s-a remarcat pe arena internațională drept o mare putere militară și a rămas așa până în zilele noastre. În anul 1960, în timpul președintelui Charles de Gaulle, a devenit a IV-a țară din lume care își dezvoltă un proiect de creare și de obținere a armelor nucleare. Chiar dacă ,oficial, proiectul Franței începe în 1960, cercetările pentru dezvoltarea armelor nucleare franceze au început încă din perioada

* B.A. Student, “The Lower Danube” University of Galați, Faculty of History, Philosophy and Theology, Romania; e-mail: laura_rata@yahoo.com

Date submitted: 21 March 2016

Revised version submitted: 19 May 2016

Accepted: 02 July 2016

interbelică. Faptul că Franța deține materialul nuclear necesar pentru a-și dezvolta arme nucleare proprii este bine cunoscut, întrucât resursele sale de uraniu sunt destul de bogate (dovadă faptul că 70% din energia electrică a Franței este produsă în cadrul atomocentralelor).

În programul de dezvoltare a bombei nucleare franceze s-au implicat nume cunoscute precum: Marie Curie (prima femeie care a obținut premiul Nobel), Pierre Curie, Bertrand Goldschmidt (considerat a fi „părintele bombei nucleare franceze”), dar și alții, precum: Frederic Joliot-Curie, Irène Joliot-Curie. Președinții francezi Charles De Gaulle și René Coty au susținut aceste proiecte.

Istoria bombei nucleare franceze a început în luna decembrie a anului 1956, când a fost creat, în secret, așa-numitul Comitet de Aplicare Militară a Energiei Atomice. Acest organism prevedea o cooperare între *Comisariatul francez pentru Energie Atomică* și oficialii militari de rang înalt. Tot în anul 1956, a existat un ordin pentru stabilirea unui program în privința unor vehicule de transport a materialului nuclear. Acest program a fost prezentat pe data de 19 decembrie 1956. Întoarcerea lui Charles de Gaulle după criza din 13 mai 1958 a marcat sfârșitul indeciziilor franceze în ceea ce privește domeniul armelor nucleare. Hotărârile lui De Gaulle au fost clare, așa încât la întâlnirea Consiliului De Apărare din 17 iunie 1958, el confirmă data primei explozii a unei bombe nucleare franceze și decide să accelereze programul de cercetare nucleară a Franței.

Primul test nuclear francez poartă numele de „Gerboise Bleue” și a avut loc pe data de 13 februarie 1960, în partea algeriană a deșertului Sahara, chiar în timpul războiului algerian dintre anii 1954-1962. Prin programul „Gerboise Bleue”, Franța a devenit a IV-a putere nucleară a lumii, în acea perioadă, după Statele Unite ale Americii, Uniunea Sovietică și Marea Britanie. „Gerboise Bleue” își câștigă statutul de cel mai puternic prim test, fiind chiar mai mare decât cel al americanilor (The Trinity Test). Puterea bombei „Gerboise Bleue” a fost de 70 de kilotone, în timp ce testele făcute de celelalte puteri nucleare de la acea vreme au avut 20 de kilotone (Trinity), 22 de kilotone (RDS-1 al sovieticilor) și 25 de kilotone (Hurricane-Marea Britanie). Mulțumit de succesul primului test nuclear, Charles de Gaulle a declarat:

Hourra pour la France! Depuis ce matin, elle est plus forte et plus fière. Du fond du cœur, merci à vous et à ceux qui ont pour elle remporté ce magnifique succès¹.

„Gerboise Bleue” a fost urmată mai târziu de către alte trei bombe cu o putere mai mică: „Gerboise Blanche” (1 aprilie 1960) ce a avut o putere de 5 kilotone, „Gerboise Rouge” cu aceeași putere (27 decembrie 1960), cea

¹ „Ura pentru Franța! Începând cu această dimineață, ea este mult mai puternică și mai mândră. Vă mulțumesc din toată inima celor care au reușit să-i aducă acest succes magnific”. Vezi Mongin 2011: 1.

mai mică a fost „Gerboise Verte” de o kilotonă (25 aprilie 1961). Toate detonările au avut loc în mare parte în aceeași zonă: deșertul Sahara.

Un alt test demn de menționat este cel denumit „Agathe” care a fost primul experiment sub pământ. Bomba a fost detonată în interiorul munților Ahaggar, zona deșertului Sahara (zonă ce încă aparținea francezilor în acea perioadă). „Agathe” a deschis lanțul de detonări pentru extragerea pietrelor prețioase din interiorul munților. Precum „Agathe” și următoarele detonări au nume de pietre prețioase: Beryl, Emeraude, Améthyste, Rubis, Opale, Topaze, Turquoise, Saphir, Jade, Corindon, Tourmaline, Grenat. Cele treisprezece detonări au avut loc pe o perioadă de cinci ani, începând pe data de 7 noiembrie 1961 („Agathe”) și terminându-se pe data de 16 februarie 1966 („Grenat”). De-a lungul acestor experimente au avut loc numeroase incidente și aproximativ 1.200 de persoane au fost afectate (conform datelor Ministerului de Apărare a Franței). Ca număr de persoane afectate cel mai mare incident a fost cel provocat de „Rubis” (aproximativ 500 de persoane afectate de radiații). Din punct de vedere al gravității, cel mai mare incident a fost provocat de Beryl: nouă persoane (militari francezi) au fost contaminate grav cu radiații (600 mSv), iar cele cincisprezece persoane aflate în centrul de comandă, inclusiv Ministrul Apărării franceze, Pierre Messmer, au fost supuse unor radiații de 200mSv.

După anul 1966, Franța și-a mutat centrul de teste în Oceanul Pacific². Generalul Charles de Gaulle a anunțat în 1963 decizia sa de a muta experimentele nucleare în Polinezia, prezentând-o ca un beneficiu adus economiei slabe a Polineziei. În jur de 193 de teste nucleare au avut loc în această zonă între anii 1966 și 1996. Cel mai important test desfășurat în acea regiune a fost „Canopus”, ce a reprezentat prima detonare franceză a unei bombe termonucleare (24 august 1968).

Între anii 1992-1995 detonările experimentale franceze au fost întrerupte de câteva ori, primul președinte care a luat această decizie fiind François Mitterand. Liderul de la Elysee a suspendat activitatea experimentală în anul 1992. În 1995, Jacques Chirac a anunțat o reluare a testelor nucleare, aceasta s-a presupus a fi ultima serie (8 teste). Cele opt experimente au avut loc în perioada septembrie 1995 și mai 1996. Președintele francez a anunțat că Franța va derula o ultimă campanie de testare nucleară în Pacific, iar după aceasta va semna un tratat pentru interzicerea experimentelor nucleare („Traité d'interdiction complète des essais nucléaires/ *Tratatul pentru Interzicerea Totală a Experimentelor Nucleare*”).

Prin semnarea „Tratatului de Non-proliferație a Armamentului Nuclear” în 1992, Franța a fost recunoscută ca putere nucleară și este de acord să nu ofere altor state tehnologie pentru „arme nucleare sau alte dispozitive explozive nucleare”.

² Bergkvist 2000: 10-11.

Franța vede în continuare arsenalul său nuclear ca fiind esențial atât ca asigurare împotriva viitoarelor riscuri majore cât și ca suport pentru o politică externă independentă. Există un consens larg în țară pentru a menține un factor de descurajare nucleară, atât în rândul partidelor politice cât și a publicului larg. Un program de modernizare este în curs de desfășurare. Acesta va asigura eficacitatea continuă a forței nucleare franceze până în 2030, iar Franța a adoptat o interpretare destul de restrictivă a angajamentelor sale de dezarmare în temeiul Tratatului privind non-proliferația armelor nucleare. Acest lucru sugerează că cel mai probabil direcția viitoare a politicii nucleare a Franței este conservatorismul. Cu toate acestea, alte scenarii rămân posibile, în special în domeniul cooperării transatlantice și/ sau europene³.

Din punctul de vedere al Franței, potențialele amenințări la adresa securității europene nu au dispărut, iar garanția S.U.A prin N.A.T.O. nu este văzută ca fiind mai credibilă decât în trecut. În plus, Parisul, dorește acum ca Europa să beneficieze de aceeași autonomie strategică cum a avut încă din anii 1960. Ideea de bază că armele nucleare duc la o națiune liberă și independentă încă mai există în cultura strategică națională. Atunci când este vorba despre politica externă, statutul nuclear al Franței a părut întotdeauna a fi prezent în mintea oricărui președinte francez, prim-ministru sau ministru de externe. După cum a declarat președintele Jacques Chirac în 2006:

Având în vedere preocupările prezente și incertitudinile viitorului, descurajarea nucleară rămâne garanția fundamentală a securității noastre. De asemenea, ea ne dă puterea de a fi stăpânii acțiunilor noastre, a politicii noastre, a valorilor noastre democratice⁴.

Deși în ziua de astăzi, arsenalul nuclear al Franței este mai redus, el rămâne semnificativ. În 2010 președintele Nicolas Sarkozy a anunțat că Franța nu va renunța niciodată la armele nucleare:

O lume virtuală în care să nu existe arme nucleare... oricine ar fi de acord cu acest lucru, dar nu pot pune în pericol securitatea țării mele. Nu pot renunța la armele nucleare în contextul în care nu pot fi sigur că lumea reprezintă un loc stabil și sigur. Este un vis minunat care se poate transforma în realitate. Însă nu voi renunța la arma nucleară pentru că reprezintă un garant al securității țării mele. Nu voi face acest lucru într-un mod unilateral, într-o lume atât de periculoasă ca cea în care trăim azi⁵.

³ Tertrais 2007: 1.

⁴ Tertrais 2007: 2.

⁵ Nicolas Sarkozy-Nuclear Security Summit 2010. Vezi Delpech 2012:95-96.

Cu toate acestea, președintele francez a declarat că este de acord cu reducerea numărului de arme nucleare:

Am redus cu o treime numărul armelor noastre, dar dacă aș merge mai departe, aș putea pune în pericol securitatea țării mele.(Nicolas Sarkozy)⁶.

În 2015, președintele François Hollande confirmă afirmațiile făcute de Sarkozy, iar în numele transparenței declară că Franța deține mai puțin de 300 de focoase nucleare:

Franța dispune de trei loturi de 16 rachete transportate de submarine și de 54 de vectori ASMPA⁷.

De-a lungul timpului, Franța a avut o capacitate și o putere nucleară considerabilă, lucru ce rămâne valabil până în ziua de astăzi. Franța și-a folosit puterea nucleară doar în scopul descurajării militare, exceptând detonările din Algeria din timpul războiului de independență 1954-1962 (ce au avut efecte ce se resimt până în ziua de astăzi), francezii nu au folosit armele nucleare în conflicte armate, lucru subliniat de oficialii țării, ori de câte ori au avut ocazia:

Atât timp cât ceilalți au mijloacele necesare pentru a o distruge, Franța are nevoie de mijloacele necesare pentru a se apăra⁸.

Atât timp cât dezarmarea generală și completă nu va fi realizată, armele nucleare vor fi necesare (pentru Franța)⁹.

Atâta vreme cât riscurile persistă și nu am realizat dezarmarea generală, verificată, ce nu se referă doar la arme nucleare, Franța își va păstra capacitatea de a se proteja de orice amenințare la adresa intereselor sale vitale¹⁰.

Trebuie să profităm de răgazul oferit de situația strategică actuală pentru a ne regândi postura nucleară. Alegerea mijloacelor trebuie să se bazeze pe principiile de suficiență și de credibilitate care au fost întotdeauna ale noastre¹¹.

⁶ Nicolas Sarkozy-Nuclear Security Summit 2010. Vezi Delpech 2012:95-96.

⁷ François Hollande- conferință de presă, 19 februarie 2015; în Hynek & Smetana 2016: 230-235.

⁸ Charles De Gaulle-conferință de presă, 11 aprilie 1961. Vezi Tertrais 2007: 1.

⁹ Prim Ministrul Lionel Jospin - discurs susținut la Institutul pentru Apărare, 3 septembrie 1998. Vezi Tertrais 2007: 1.

¹⁰ Jacques Chirac, interviu pentru *Armées d'Aujourd'hui*, ianuarie 2000; în Tertrais 2007: 1.

¹¹ Jacques Chirac discurs în cadrul *Ecole militaire*, Paris, 23 februarie 1996.

Astfel, putem afirma că Franța a avut un mod de operare pașnic în ceea ce privește armele nucleare, singurele intervenții internaționale fiind doar la nivel diplomatic.

BIBLIOGRAFIE

- „De quoi l’arsenal nucléaire de la France est-il composé ?”, publicat luni, 21 februarie 2015, http://www.lemonde.fr/les-decodeurs/article/2015/02/21/de-quoi-l-arsenal-nucleaire-de-la-france-est-il-compose_4580740_4355770.html [accesat pe 03.02.2016].
- „France and non-proliferation of weapons of mass destruction and their means of delivery”, <http://www.diplomatie.gouv.fr/en/french-foreign-policy/disarmament-and-non-proliferation/france-and-non-proliferation-of-weapons-of-mass-destruction-and-their-means-of/> [accesat pe 11.02.2016].
- „France’s Nuclear Weapons: Origin of the Force de Frappe”, <http://nuclearweaponarchive.org/France/FranceOrigin.html> [accesat pe 07.02.2016].
- „Franța și arma nucleară”, publicat 23 aprilie 2012, <http://www.rumaniamilitary.ro/franta-si-arma-nucleara-8-israel-india> [accesat pe 11.02.2016].
- „Franța va riposta cu arma nucleară împotriva atacurilor teroriste”, publicat 20 ianuarie 2006, <http://www.gandul.info/stiri/franta-va-riposta-cu-arma-nucleara-impotriva-atacurilor-teroriste-255668> [accesat pe 11.02.2016].
- „Non-proliferation of weapons of mass destruction : the terrorist threat”, <http://www.franceonu.org/Non-proliferation-of-weapons-of-mass-destruction-the-terrorist-threat> [accesat pe 11.02.2016].
- „Tratatul de Neproliferare Nucleară”, <http://www.ancex.ro/?pag=10> [accesat pe 07.02.2016].
- „U.S. Intelligence and the French Nuclear Weapons Program”, postat 21 martie 2006, <http://nsarchive.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB184/> [accesat pe 11.02.2016].
- „Weapons of mass destruction: Nuclear weapons”, <http://www.globalsecurity.org/wmd/world/france/nuke.htm> [accesat pe 11.02.2016].
- Bruno Tertrais, „The last to disarm? The future of France’s nuclear weapons”, *Routledge*, 2 iulie 2007.
- Dominique Mongin, „Genèse de l’armement nucléaire français”, *Revue historique des armées* (2011): 9-19
- Henri Pac, „*Le droit de la défense nucléaire*” (Paris: Presses Universitaires de France, 1989), pp. 79-80.

- Ministry of Defense, Secretariat-General of National Defense, and Ministry of Foreign Affairs, *“Fighting Proliferation, Promoting Arms Control and Disarmament: France’s Contribution,”* 2005, p. 64.
- Nik Hynek & Michal Smetana „*Global Nuclear Disarmament: Strategic, Political, and Regional Perspectives*” (New York:Routledge, 2016).
- Nils-Olov Bergkvist „Nuclear explosions:1945-1998”, *FOA: Defence Research Establishment: 10-11.*
- Therese Delpach, „*Nuclear Deterrence in the 21st Century: Lessons from the Cold War for a New Era of Strategic Piracy*” (Pittsburgh:Rand Corporation, 2012), pp. 4-95.